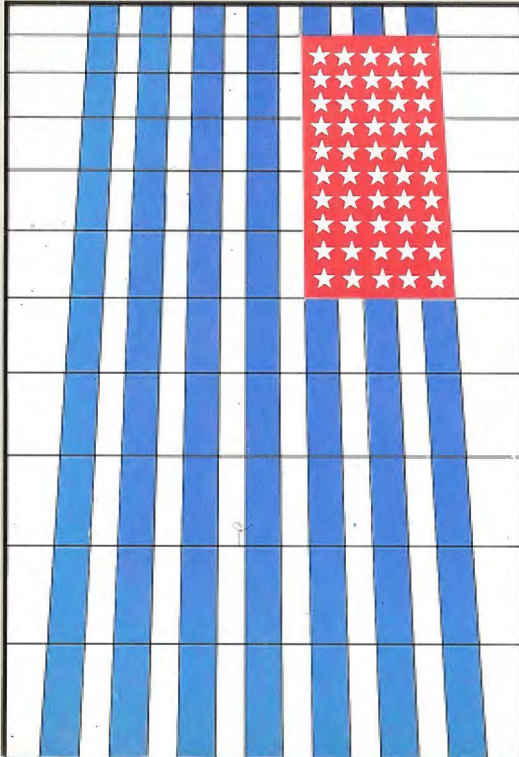

TAMER ÖZEL

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ: MADALYONUN ÖBÜR YÜZÜ

- * Federal Yönetim Sistemi
- * Serbest Pazar Ekonomisi (Kapitalizm)
- * Teknoloji Üretimi
- * Geri Kalmış Ülkelerin Yapmaları Gerekenler

İNKILÂP
KİTABEVİ

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ: MADALYONUN ÖBÜR YÜZÜ

- * FEDERAL YÖNETİM SİSTEMİ
- * SERBEST PAZAR EKONOMİSİ (= KAPİTALİZM)
- * TEKNOLOJİ ÜRETİMİ
- * GERİ KALMIŞ ÜLKELERİN YAPMALARI
GEREKENLER

Tamer ÖZEL

İNKILÂP KİTABEVİ

YAYIN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
Ankara Cad. 95 - 34410 İSTANBUL

© 1992, Tamer Özel
P.K. 114, Marmaris 48700

Dizgi:
PAMUKÇUOĞLU
Tel: (1) 513 81 43

Baskı:
ANKA OFSET
Cemalnadir Sok. No: 24
Cağaloğlu-İSTANBUL

ISBN 975-10-0473-X
91-34-Y-0051-0373

Kütüphaneler için kataloglama bilgileri:

Yazar: ÖZEL, Tamer

Başlık: Amerika Birleşik Devletleri: Madalyonun Öbür Yüzü

Baskı: 1

Konu girişleri: 1. Federasyon, 2. Demokrasi, 3. Serbest Pazar Ekonomisi,
4. Kapitalizm, 5. İş Devresi, 6. Teknoloji, 7. Patent,
8. Copyright, 9. Lisans

Başlık girişleri: I. Federal Yönetim Sistemi

II. Serbest Pazar Ekonomisi

III. Teknoloji Üretimi

IV. Amerika Birleşik Devletleri: Madalyonun Öbür Yüzü

Bilmeyen ve bilmediğini bilen, çocuktur; Ona öğretin.
Bilen ve bildiğini bilmeyen, uykudadır; Onu uyandırın.
Bilmeyen ve bilmediğini bilmeyen, aptaldır; Ondan sakının.
Bilen ve bildiğini bilen, liderdir; Onu izleyin.

Çin Atasözü

Yardım etmek istiyorsanız balık vermeyiniz, ona balık tutmasını öğretiniz.

Amerikan Atasözü

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
Önsöz.....	xi
Şükran.....	xv
Tanıtım	1
I. ABD'de Federal Yönetim Sistemi	5
I.1. ABD Anayasası	7
I.1.1. Amerikan Cumhuriyetinin Temeli.....	7
I.1.1.1. Yönetimin Prensipleri	9
I.1.1.2. Değişikliklere İmkân	10
I.1.2. Federal Sistemin Amacı.....	12
I.2. İcra Kolu	12
I.2.1. Başkanlık	12
I.2.2. Başkan'ın Yetkileri	13
I.2.3. İcra Departmanları.....	15
I.2.4. Bağımsız Ajanslar	22
I.3. Yasama Kolu.....	25
I.3.1. İki Meclisli Kongre.....	25
I.3.2. Kongre Üyelerinin Nitelikleri.....	25
I.3.3. Temsilciler Meclisi ve Senato'nun Gücü.....	27
I.3.4. Kongre'nin Yöneticileri	29
I.3.5. Kanun Yapma Prosedürü	29
I.4. Yargı Kolu	31
I.4.1. Federal Mahkeme Sistemi	31
I.4.2. Jüri Mahkemesi	32
I.5. Birçok Devletten Oluşan Ülke.....	32
I.5.1. Federalizm	32
I.5.2. Eyalet Yönetimi	33
I.5.2.1. Eyalet Yönetimi Organizasyonu	34
I.5.3. Şehir Yönetimi	39
I.5.3.1. Şehir Yönetimi Organizasyonu	39
I.5.3.2. Şehir Mahkemeleri	41
I.5.4. Diğer Yerel Yönetimler.....	41
I.5.4.1. İlçe Yönetimi	41
I.5.4.2. Kasaba, Köy Yönetimleri.....	43
I.6. Yönetimin Finanse Edilmesi.....	43
I.6.1. Federal Gelir Kaynakları.....	44

I.6.2.	Eyalet Gelirleri	45
I.6.3.	Yerel Yönetimlerin Gelirleri.....	46
I.7.	Sonuç	47
II.	Serbest Pazar Ekonomisi	49
II.I.	İş Devresi ve Federal Yedek Sistemi	51
II.1.1.	İş Devresi.....	51
II.1.1.1.	Giriş.....	51
II.1.1.2.	İş Devresi	51
II.1.1.3.	Günümüz İş Devresi: Maliyet ve Enflasyonun Rolü.....	58
	Gayri Safi Milli Hasıla -GNP-	59
II.1.1.3.1.	Endüstriyel Üretim.....	61
II.1.1.3.2.	Kapasite Kullanımı	61
II.1.1.3.3.	İşçi Prodüktivitesi.....	64
II.1.1.3.4.	Üretici Fiyatları	65
II.1.1.3.5.	Maliyet/Fiyat Dinamiği.....	66
II.1.2.	Federal Yedek Sistemi (FED).....	67
II.1.2.1.	FED ve Enflasyon.....	67
II.1.2.2.	FED'in Tarihçesi.....	69
II.1.2.3.	Serbest Pazar Operasyonları.....	71
II.1.2.4.	FED ve Para Arzı	74
II.1.2.5.	FED ve Faiz Oranları	77
II.1.2.6.	Federal Mali Politika.....	79
II.1.2.7.	Bütçe Açıklarının Tarihçesi ve Keynes Teorisi	81
II.1.2.8.	Kennedy Vergi İndirimi.....	85
	Arz Ekonomisi.....	85
	Borçlanma Darboğazı	88
II.2.	Uluslararası Ticari İşlemler ve Ödemeler Dengesi	89
II.2.1.	ABD'nin Uluslararası Ticari İşlemleri.....	89
II.2.2.	ABD'de Ödemeler Dengesi ve Dış Ticaret Fazlası	95
II.3.	Sonuç	102
III.	Teknoloji Üretimi	105
III.1.	Bilimsel ve Teknik Literatür.....	109
III.1.1.	Bilimsel ve Teknik Literatürün Özellikleri ve Yapısı.....	109

III.1.2.	Bilimsel ve Teknik Literatürün Özellikleri.....	110
III.1.3.	Bilimsel ve Teknik Literatürün Çoğalmasını.....	114
III.1.4.	Bilimsel ve Teknik Literatürün Yapısı.....	117
III.1.4.1.	Birincil Kaynaklar.....	119
III.1.4.2.	İkincil Kaynaklar.....	122
III.1.4.3.	Üçüncül Kaynaklar.....	123
III.1.5.	Bilimsel ve Teknik Literatürün Kullanılması.....	125
III.2.	Bilimsel ve Teknik Bilginin Yayılması İçin Bazı Gelişmiş Ülkelerde Alınmış Tedbirler.....	128
III.2.1.	Rus Modeli.....	129
III.2.2.	Amerikan Modeli.....	133
III.2.3.	Norveç.....	144
III.2.3.1.	Giriş.....	144
III.2.3.2.	Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Organizasyonu İhtiyacı.....	146
III.2.3.3.	AR-GE Enstitüleri: Bilginin Perakende Satıcıları.....	149
III.2.3.3.1.	Norveç Enformasyon Merkezi (NSI).....	150
III.2.3.3.2.	Yönetimin Teknoloji Enstitüsü (STI).....	157
III.2.3.3.3.	Tarım Bakanlığı'nın Danışma Hizmeti (LOT).....	158
III.2.3.4.	Baltık Ülkeleri Arası Organizasyonlar.....	160
III.2.3.4.1.	Uygulamalı Araştırmalar İçin İskandinavya Komisyonu (NORDFORSK).....	160
III.2.3.4.2.	Enformasyon ve Dökümantasyon İçin Baltık Ülkeleri Komitesi (NORDDOC).....	164
III.2.3.4.3.	Araştırma Kütüphaneleri ve Bilimsel Dökümantasyon İçin Baltık Ülkeleri Komitesi (NORDINFO).....	165
III.2.4.	Sonuç.....	166
III.3.	Patent Sistemi ve Teknoloji Üretimi.....	168
III.3.1.1.	ABD Patent Kanunu.....	168
III.3.1.2.	ABD Patent Kanunu Hakkında Açıklamalar.....	174

III.3.2.	Patent Sistemi.....	176
III.3.2.1.	Patent Sisteminin Yakıtını Oluşturduğu Faaliyetler	177
III.3.2.2.	Üretim Şirketlerinin Temeli.....	179
III.3.2.3.	Patentlerle Teknolojiler Tarihi.....	180
III.3.2.4.	Patent Sisteminin Uluslararası Üretime Etkisi	184
III.3.3.	Sonuç	186
III.4.	ABD Copyright Kanunu.....	187
III.4.1.	ABD Copyright Kanunu'nun Tarihçesi.....	188
III.4.2.	ABD Copyright Kanunu.....	190
	Genel Anlamıyla Copyright	190
	Copyright ve Kütüphaneler	197
	Copyright'ın Sağladığı Tekel.....	200
	Copyright Korumasının Sağlanması.....	203
III.4.3.	ABD Copyright Kanunu Hakkında Açıklamalar	208
III.5.	Teknoloji, Bilim ve Sahte Bilim	209
III.5.1.	Bilim, Teknoloji	210
III.5.2.	Sahte Bilim	213
III.5.3.	Sonuç	215
III.6.	Teknik Enformasyonun Üretimde Kullanılması.....	216
III.6.1.	Yoğun Araştırmayla İlk Üretim	216
III.6.2.	Araştırma Geliştirme Faaliyetleri	220
III.6.3.	Patent Kütüphaneleri	225
IV.	Geride Kalan Ülkeler ve Yapmaları Gerekenler	229
IV.1.	Geride Kalan Ülkelerin Ortak Özellikleri	231
	1. Grup Özellikler	231
	2. Grup Özellikler	237
IV.2.	Geride Kalan Ülkelerin Yapmaları Gerekenler	252
IV.3.	Sonuç	267
	Kaynaklar	269
	Ek: ABD'deki Patent Kütüphaneleri.....	275
	İndeks	279

ÖNSÖZ

GELİŞMİŞ ÜLKELER ve GERİ KALMIŞLAR

veya

**ENDÜSTRİLEŞMİŞ ÜLKELER ve
ENDÜSTRİLEŞEMEMİŞLER**

veya

**KENDİ TEKNOLOJİLERİNİ ÜRETEBEN ÜLKELER ve
ÜRETEMEYENLER**

veya

ÜRETİM ve TÜKETİM TOPLUMLARI

veya

**PATENT SİSTEMİNİ KURMUŞ OLANLAR ve
KURAMAMIŞ OLANLAR**

veya

**BİLİM, TEKNOLOJİ ÜRETEBENLER ve
SADECE "SAHTE BİLİM" ÜRETEBENLER**

veya

**ENFORMASYON ÖZGÜRLÜĞÜ OLANLAR ve
FİKİR ÖZGÜRLÜĞÜ OLANLAR**

veya

KILAVUZLARI KARGA OLMAYANLAR ve OLANLAR

Kılavuzları karga olmayanlar yani gelişmiş ülkeler!

Toplum fertlerinin daha müreffeh, sağlıklı ve güvenli yaşamaları için "teknoloji üretimi ve üretim rekabetini" ana ilke edinmiş günümüzün gelişmiş ülkelerinde kurucu ve liderlerin gerçekleştirdikleri sistemler tetkik edildiklerinde bu toplumlara gelişmiş yerine "kılavuzları karga olmayanlar" da denebileceği ortaya çıkmaktadır.

Kitabın amacı, üretim toplumlarında fertlerin kendi teknolojilerini üretebilmeleri için kurucu ve liderlerin nasıl bir sistem kurduklarını göstermek, geri kalmış ülkelerdeki insanların başlarını iki ellerinin arasına alarak düşünmelerini sağlamaktır.

Pentagon'un Politika Planlama Departmanı'na göre dünya ülkelerinin hedefleri (*milli politikaları*) üç ana başlık altında toplanmaktadır:

- Teknoloji üretiminde liderlik,
- Tüketimle körüklenen milliyetçilik fanatizmi,
- Tüketimle körüklenen dini fanatizm.

"Üçüncü dünya ülkeleri" diyorlar "son ikisi ile vakit kaybetmektedirler."

Teknoloji ise "*haydi teknoloji üretelim*" veya "*daha çok çalışalım*" denince maalesef üremiyor.

Gelişmiş ülkelerde "teknoloji üretimi"nin nasıl gerçekleştiğine dair Türkiye'de yapılmış sağlıklı bir araştırmaya ne yazık ki rastlanamamaktadır. Konudaki mevcut kaynakların yanlış olarak oluşmuş bazı inanışları, tabuları pekiştiren, gerçeklerle ilgisi olmayan, yanıltıcı bilgiler veren yayınlardan oluştuğu gözlenmektedir.

Yazarın nasıl uydurulduğunu anlayamadığı bazı inançlar ve saçma bulduğu bazı sözlerden örnek vermek gerekirse:

- Japon mucizesi (*veya Kore mucizesi*);
- Japonlar gelişmiş ülkelere almışlar, parçalara ayırmışlar, bakmışlar, taklit etmişler, daha iyisini yapmışlar ve tekrar gelişmiş ülkelere satmışlar;
- Daha çok çalışmalıyız;
- Bilimsel araştırmalara daha çok para ve adam ayırmalıyız;
- Herşeyden önce eğitim;
- Türkiye'de endüstri vardır;
- Türkiye'de bilim vardır;
- Teknoloji transferi;
- Enflasyona mani olacağız;
- Enflasyona mani olunamaz;
- Avrupa Topluluğu'na gireceğiz;
- Beyin göçü;

- Sanayi casusluđu;
- Fabrika kuran fabrikalar;
- Tüketim toplumlarında kurulan "Menkul Değer Borsaları;"
- Geri kalmış ülkelerde rastlanan demokrasiler;
- Fikir özgürlüğü;
- vb...

Bütün bu sözlerin tutarsızlıkları bu kitap okunduktan sonra daha iyi anlaşılacaktır.

Tamer ÖZEL

TANITIM

"TEKNOLOJİ ÜRETİMİ + ÜRETİM REKABETİ" (= KAPİTALİZM) üzerine kurulu olan *serbest pazar ekonomisi* ve bütün bunların gerçekleşmesi için ortamı yaratan devlet yönetim sistemi, *federasyon*. İlk bakışta birbirleriyle ilgisiz görünen bu başlıklar aslında bir resmi oluşturan parçalar gibidir.

Devlet yönetim sistemi bir plasentaya benzetilebilir (*placenta = ana karnında yavruyu beslemeye yarayan ortam*). Placenta ne kadar sağlıklıysa içindeki varlık o kadar çok gelişip sağlıklı olabilir. Placenta sağlıklıysa ise ya o canlı yaşayamaz, ya da acuze olabilir.

20. yüzyılın sonunda *kapitalist* toplumlar, fertlerine sağladıkları daha *müreffeh*, *sağlıklı* ve *güvenli* yaşam ile dikkatleri üzerlerine çekmişler, sözleri diğerlerininkinden daha fazla değer verilir hale gelmişlerdir. Kapitalist toplumların ciddi bir kısmında (örn. *Amerika Birleşik Devletleri [ABD]*, *Kanada*, *Avustralya*, *İsviçre*, *Almanya vb.*) devlet yönetim sistemi federasyondur.

Hiçbir toplumun yönetim sisteminin en iyi olduğu iddia edilemez. Ancak federal yönetim sistemini uygulayan toplumların gerçek demokrasiye diğer idare sistemlerinden daha fazla yaklaştıkları ve ülkeler arası yarışta daha başarılı oldukları görülebilir.

Kitabın ilk başlığında ABD Federal Sistemi anlatılacak, devlet yönetim sisteminin üretim toplumunun plasentasını nasıl oluşturduğu gösterilecektir.

Serbest pazar ekonomisi, *kapitalist* toplumların bir karakteristigidir ve tek bir cümleyle özetlenmesi zor ve

yanıltıcı olabilir. Dolayısıyla bağlayıcı olmamak üzere, sadece çok kaba bir tanıtım girişi gayesi ile şu benzetme yapılabilir: Toplumun açık denizde bir yelkenliye benzetirsek *devlet yönetim sistemi* yelkenlinin iskeleti, *teknoloji üretimi* iskeletin dışında tekneyi oluşturanlar, yelkenliye yön veren rüzgâr da *serbest pazar ekonomisidir*. Yelkenlinin istenilen istikamete gidebilmesini sağlamak için serbest pazar ekonomisini çok iyi anlamak lazımdır.

Kapitalist toplumlarda yelkenlinin rotası günlük ekonomi gazetelerinde yayınlanan bir çok parametre ile günü gününe takip edilebilir.

Serbest pazar ekonomisi kitabın ikinci başlığını oluşturmaktadır.

Kapitalist toplumları, biraz evvel ifade edildiği üzere, kendi teknolojilerini üreten ve üretim rekabeti olan toplumlar diye tanımlayabiliriz. Kendi teknolojisini üreten ancak üretim rekabeti olmayan toplumlarda ise komünist ideoloji söz konusu olur. Kendi teknolojisini üretemeyen bir toplumda ise ne kapitalizm ne de komünizmden söz edilebilir. "*TEKNOLOJİ ÜRETİMİ*" hem *KAPİTALİST*, hem de *KOMÜNİST* toplumların *altyapısı, temelidir*.

Teknoloji üretiminin kapitalist toplumlarda nasıl gerçekleştiği 3. başlığın konusudur.

Dördüncü ve son başlıkta, kitabı okuyan herkesin kafasında oluşmuş olacağı tahmin edilen, üretim toplumu olabilmek, kendi teknolojilerini üretebilmek için tüketim toplumlarında alınması gereken tedbirler özetlenecektir.

Kitabı okumaya hazırlananların birkaç noktaya dikkatlerinin çekilmesinde fayda görülmüştür. Bunlardan ilki okuyucunun bu kitapta karşılaşacağı bir çok tabiri,

gene bu kitapta tanımlandığı şekilde anlaması, söz konusu tabirin Türkçe'de bugüne kadar kullanılan anlamları içinde algılamakta diretmemesidir. Tercüme esnasında bazı kelimelerin Türkçe'si bulunurken güçlük çekilmiştir. Buna en basit örnek İngilizce'deki "government" kelimesidir. Türkçe'de buna benzer bir anlam taşıyacağı düşünülebilecek kelime "devlet"tir. Her fırsatta kullanılan bu kelime, (örn. "devlet memuru", "devlet için çalışmak", "devlet baba", "Bu devletin vazifesidir" vb) herkesin kafasında başka bir çağrışım yapmaktadır. Aynı kelimenin sözlük tanımı ise şöyledir: "Belirli bir ülkesi olup bir hükümet yönetimi altında örgütlenmiş bulunan ve yurtdışı hiçbir denetlemeye bağlı olmayan, benzerleri tarafından tanınmış siyasi ve bağımsız topluluk." (Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı 293, Türkçe Sözlük). Haliyle "government" kelimesinin çevirisinde Türkçe'de yanlış olarak kullanılan "devlet" yerine, "yönetim" kelimesi kullanılmıştır. Türkiye ve birçok ülkede "patent" diye bilinen ancak Türkçe'de, Fransızca'dan tercümeyle "ihtira beratı" denen tabire patent denilmesi uygun görülmiştir. "Copyright" orijinal anlamına göre "kopyahakkı" diye tercüme edilmiştir. Bunlar gibi daha birçok kelime vardır. Tercümede esas olarak, ifade edilen anlamın verilebilmesi alınmıştır. Okuyucu daha evvel aşına olduğu veya olmadığı birçok tabir ve kavramla karşılaşacaktır. Dolayısıyla bunları kitapta tanımlandıkları şekilde anlarsa, verilen mesajları algılamakta güçlük çekmeyecektir.

İkinci olarak, kitabı basıma hazırlarken okuyanların ortak bir önerisi olmuştur. Okuma kolaylığı bakımından kitabın iki kere okunmasını tavsiye etmişlerdir. İlk okumanın, fazla anlamaya çalışmadan, çabuk bir şekilde yapılmasını önermişlerdir. Bunun sebebi, bir evvelki paragrafta bahsedildiği gibi, karşılaşılan, birbirleri ile ilişkili, birçok tabir ve kavramın kitabın değişik yerleri okunduktan sonra anlaşıldığıdır. İlk okuma hızlı bir şekilde yapıldık-

tan sonra, ikinci okumada öz ve mesajların algılanması çok daha kolay olmaktadır.

Son olarak, dünyamızda her gün hızla üreyen verilere yetişilemediği için okuyucunun affına sığınılır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) kitabın hazırlanması sürecinde varken, kitap basıma girerken yok olmuştur. Ancak, bilginin yayılması için gelişmiş ülkelerde alınan tedbirler anlatılırken, ABD ile birlikte iki uç modelden birini oluşturan, SSCB sırasında uygulanan, Rus modeli değiştirilmemiştir. SSCB parçalarının *enformasyon özgürlüğünün* ne kadar farkında olduklarını ve *kapitalizmi* ne kadar başarabileceklerini zaman gösterecektir.

Yazar hakkında çok kısa: Yazar Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra makina mühendisliği konusunda İngiltere'de lisans, ABD'de lisans üstü eğitim görmüştür. Değişik firmalarda mühendis olarak çalışmış. 1986-1989 yılları arasında Devlet Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlıklarında *bilim, teknoloji, patentler, copyright, kütüphaneler* konularında bakan danışmanlığı yapmıştır. Bakan danışmanı olarak çalışırken ve ABD'deyken yapmış olduğu araştırmalara dayanarak Amerika'daki teknoloji üretimi üzerine hazırlamış olduğu rapor, daha da genişletilerek kitap haline getirilmiştir: ABD'yi bugünkü durumuna getiren sistemi perspektif olarak anlatmaktadır. Teknolojistlere, hukukçulara, kütüphanecilere, üretici firma yöneticilerine, devletin üst düzey idarecilerine, aydınlara referans olacağı düşünülmektedir.

İ Ç İ N D E K İ L E R

- Gerçek demokrasiye en yakın: ABD Federal Yönetim Sistemi.
  - Başkanın, Kongrenin, Yargının güçleri.
  - Politik etkilerden arınmış memur seçimi.
  - Serbest pazar ekonomisi.
  - İş devresi.
  - Federal Yedek Sistemi -FED- (ABD merkez bankası).
  - Enflasyon, GNP (gayri safi milli hasıla), dış ticaret dengesi.
  - Marshall planı.
  - ABD'de teknoloji üretimi.
  - Teknolojik Bilgiler nasıl herkese açık olabiliyor?
  - Rusya, ABD ve Norveç teknolojik bilgiye nasıl ulaşıyorlar?
  - Patent, copyright, lisans nedir?
  - Bilim, teknoloji ve sahte bilim.
  - ABD'de teknolojistler nasıl çalışırlar?
  - Geri kalmışlıktan kurtulmak için yapılması gerekenler.
  - Geri kalmışlık: Fikir özgürlüğünün OLMASI,
ENFORMASYON ÖZGÜRLÜĞÜ'nün olmaması.
-

